

Coperta: Viorel Pîrligras

Editura Aius PrintEd este recunoscută CNCS

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MARINESCU, NICOLAE**

Spre Europa fĂgăduinței : revista Mozaicul : publicistică :
(1998-2019) / Nicolae Marinescu ; pref.: Ion Munteanu ;
postf.: Ion Bogdan Lefter . - Craiova : Aius, 2019
ISBN 978-606-562-750-5

I. Munteanu, Ion (pref.)
II. Lefter, Ion Bogdan (postf.)

821.135.1

© Nicolae Marinescu și Editura Aius, 2019

Editura AIUS Craiova
str. Pașcani, nr.9, 200151
tel.: 0351-467 471
e-mail: editura.aius@gmail.com
www.aius.ro

Este interzisă reproducerea totală sau parțială a textelor, pe orice suport audio, video sau electronic, fără acordul deținătorului drepturilor de autor.

**Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România**

ISBN 978-606-562-750-5

Nicolae Marinescu

Revista *Mozaicul*

Spre Europa fĂgăduinței

Publicistică (1998-2019)

Prefață de Ion Munteanu

Postfață de Ion Bogdan Lefter

Cuprins

Urmașul lui Constantin Lecca la Craiova (de Ion Munteanu).....	5
Argument.....	13
MOZAIKUL – un proiect european	15
Din nou la drum.....	23
Rostul interogațiilor	25
Atitudini, șansa noastră	27
Primul an	29
Autohtonism, europenism, mondialism, universalitate	31
Fenomenul <i>Mozaicul</i>	34
Drumul cel bun.....	36
<i>Mozaicul</i> recunoaște și promovează valoarea	39
Mai departe.....	40
Vremea intelectualilor	42
<i>Mozaicul</i> – brand	45
Constantin Lecca – un înaintaș exemplar.....	48
Adevărul între relativ și absolut, sau înainte și după.....	52
A zecea oară	54
10 ani.....	57
Argument pentru viabilitatea unui concept	59
Mai mult decât centenar	64
„Avem toate semnele că devenim doar o populație care trăiește pe un teritoriu care se numește, încă, România”	70
După douăzeci de ani.....	76
Neofanarioții și revoluția	79
Rostul elitei intelectuale	81

Refuzul literaturii ca literatură.....	83
Adevărul despre „cazul Marino”	89
Complicitatea la guvernare.....	91
Rezervația România	93
<i>Dis aliter visum</i>	95
România în Purgatoriu.....	97
Haiducind prin cultura română.....	99
Observatorul European al Plurilingvismului: „ <i>Întreprinderile cele mai performante în plan economic și social sunt cele care întrețin în interiorul lor echipe cu origini culturale variate</i> ” (interviu).....	105
Despre Carte, numai de bine	114
Eugen Negrici: „ <i>literatura de după Revoluție e una posttraumatică</i> ”	117
Vânătorul de iluzii	120
Vestul și Estul.....	122
România bântuită.....	125
Funcția etică a disidenței.....	128
Modele de legitimare și valori europene	130
O lege tristă: 217/2015	132
Spre Europa făgăduinței	135
Arhipelagul România.....	140
Cultura română spre o nouă paradigmă.....	143
Biblioteca este profitabilă.....	146
Învățământul și cultura – priorități naționale.....	149
De la <i>Home/Acasă</i> la <i>DalgArt</i>	153
Istoria care ne bântuie.....	157
Naționalism versus globalizare?.....	160
Prezentul continuu.....	165
Dincolo de eveniment – Constantin M. Popa.....	169
Lumea Mare în care trăim	173

Ion Bogdan Lefter – ideologul cordial	176
Ființa națională și lumea globalizată.....	179
Ion Țuculescu – fatalitatea apartenenței. Repere identitare.....	183
Marin Budică.....	187
Mihaela Albu – Pentru un nou canon al culturii române.....	191
Constantin Lecca, un model de umanitate dezirabil.....	196
România de mâine	200
Vintilă Horia – Calea către Sine	203
România Centenară	206
România – Țara eternă!	209
Recursul la istorie ca terapie.....	211
Bizara odisee a Cărții post-decembriste (I)	213
Bizara odisee a Cărții post-decembriste (II)	215
<i>Mozaicul liberal</i>	218
Revistele de cultură, azi!	221
Așa vorbește <i>Mozaikul</i>	224
De la <i>Mozaikul</i> – 180, la <i>Mozaicul</i> – 20	228
<i>Neopașoptismul</i> . Regenerația unui concept.....	230
Interogații liminale	233
Lumina Sfântă a Ierusalimului	235
<i>Acasă, în Europa</i>	238
În loc de postfață. Bravo cetățenilor Constantin Lecca și Nicolae Marinescu (de Ion Bogdan Lefter).....	241

nici prin contactul cu opera sa – a crescut, am simțit nevoia să afirm discret, dar ferm, prin poziționări față de aspecte ale noilor realități din societatea românească, valorile asumate programatic de *Mozaicul* încă de la primul său număr.

În ce măsură *Mozaicul* a rămas consecvent programului său „neopașoptist” în confruntarea cu transformările, uneori convulsive, din societatea românească în ansamblu, ca și cu mutațiile din paradigma culturală națională, nu sunt cel mai potrivit să judec.

Această carte își propune doar să fie o mărturie privind intențiile care ne-au animat și convingerile din care au izvorât, asumând fireasca reacție critică a celor implicați, „mozaicari” sau nu, la ce a însemnat proiectul *Mozaicul* într-un spațiu cultural circumscris geografic și temporal.

O mărturisire de credință, dar și o probă a felului în care generațiile de intelectuali, trăite sau născute și formate în regimul totalitar comunist, și-au afirmat nevoia de libertate.

Nicolae Marinescu

MOZAIKUL – un proiect european

Primele decenii ale secolului al XIX-lea au fost marcate, în Țara Românească, de multiple încercări ale unor grupări de a contribui la regenerarea în plan economic, social și politic pentru „o soartă mai bună țării și neamului lor.”¹ Revoluția de la 1821, de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu, deși înăbușită, a însemnat un pas hotărâtor în lupta pentru destrămarea regimului feudal, în slăbirea pozițiilor claselor dominante, în dezvoltarea relațiilor capitaliste. Burghezia, în acea perioadă, împărțind năzuințele poporului pentru libertate, având oarecare învățătură, lupta pentru ridicarea țării din înapoierea economică și socială. Pe plan cultural, lupta, strădaniile și jertfele pentru apărarea gliei și fruntariilor țării, au fost mereu însoțite de dorința de a crea în toate sectoarele vieții sociale. Școala, literatura, teatrul erau direcțiile principale de manifestare.

Ca urmare a acestor eforturi comune, în anul 1827, s-a pus temelia unei societăți culturale ce își propunea să lupte pentru progres, în Țara Românească, să transmită un mesaj generațiilor viitoare, sporind tezaurul de inteligență și simțire ce au dat măsura epocii respective. Ea a fost proiectată de Dinicu Golescu în lunga călătorie ce a întreprins-o la puțin timp după prăbușirea visului din vremea lui Tudor Vladimirescu, fiind consemnată în cartea ce i-a adus consacrarea ca scriitor, *Însemnare a călătoriei mele*.²

¹ N. Bănescu, V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, Buc., 1912, p. 142

² Dinicu Golescu a trăit între 1777-1830; publică la Buda, în 1826, *Însemnare a călătoriei mele*; cf. *Literatura română, Dicționar cronologic*, Buc., Edit. Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 93.

Împreună cu Ion Heliade Rădulescu, avându-l alături pe Stanciu Căpățâneanu, care fusese numit director al Școlii Centrale din Craiova³, jurau să împlinească principiile naționale ale *Societății* pe care au numit-o „literară”, ce avea să joace unul din cele mai însemnate roluri în viața culturală a începutului de secol. Programatic, ea urmărea dezvoltarea culturii române și era pătrunsă de un spirit novator și devotament față de patrie, putând fi numită un ctitor capabil să mobilizeze aspirațiile și nădejtile unui popor întreg, să aprindă în mințile și inimile tuturor flacăra unor idealuri noi.

Directivile acestei *Societăți*, care avea un caracter secret, au fost enumerate, mai târziu, în lucrarea *Echilibru între antiteze* întocmită de Ion Heliade Rădulescu:⁴

I. Școala de la Sf. Sava să se împlinească și să se înalțe la gradul de Colegiu. După modelul acesteia să se creeze alta la Craiova.

II. Crearea școlilor normale în capitala fiecărui județ prin elevii ieșiți din colegii.

III. Crearea școlilor primare în fiecare sat.

IV. Fondarea de jurnale sau gazete în limba română.

V. Abolirea monopolului tipografic.

VI. Încurajarea traducțiilor în limba patriei și tipărirea acestora.

VII. Formarea unui teatru național.

VIII. Stăruirea spre ieșirea din regimul fanariot prin reforme înțelepte sau reînnoirea primelor instituțiuni ale țării.”

Deși *Societatea* a fost fondată la Golești și ședințele ei erau ținute în această localitate, sfera de influență a fost largă. Principalele centre în care s-a simțit, în mod deosebit, munca, fapta, geniul fondatorilor ei, a generației și a epocii respective, au fost București și Craiova.

Chiar dacă *Societatea literară* de la 1827 s-a destrămat prin trecerea în lumea umbrelor a lui Dinicu Golescu, în 1830, ideile ei

³ Nicolae Andrei, *Ani de lumină*, Craiova, „Scrisul românesc”, 1976, p. 30-31.

⁴ Ion Heliade Rădulescu, *Echilibru între antiteze*, 1859-1869, p. 77.

au constituit un far călăuzitor pe parcursul întregului veac al XIX-lea. Ele au continuat să fie propagate în primul rând de către ceilalți doi fondatori și, prin ei, de către majoritatea celor cu care au venit în contact.

Animat de cel mai curat elan și cald patriotism, Stanciu Căpățâneanu s-a preocupat, la Craiova, să împlinească programul de acțiune ce a deschis culturii românești porțile spre o nouă etapă, începând cu răspândirea luminii prin școală și carte. I s-a alăturat Grigore Pleșoianu, ei fiind considerați, după cum preciza istoricul Nicolae Iorga, „cei dintâi dascăli români ai Craiovei și unii dintre cei mai harnici și mai vrednici.”⁵ Deși întâmpina nenumărate greutăți materiale, școala din Craiova se dezvolta an de an. Primilor dascăli li s-au alăturat, mai apoi, Aaron Florian,⁶ Grigore Mihăescu,⁷ Constantin Lecca, Ioan Maioreșcu⁸ ș.a., care aveau să se remarce nu numai profesional, dar și ca valoroși animatori culturali ai Craiovei acelor ani, înfăptuitori ai programului de care, fără îndoială, luaseră cunoștință de la directorul școlii, mai târziu și inspector școlar, Stanciu Căpățâneanu. Astfel, Școala Centrală din Craiova, transformată în Colegiu din anul 1851, a devenit un important centru de răspândire a ideilor *Societății literare*, concepută la 1827. Cărturarii ei, ctitori ai temelii acestor începuturi, au dat un imbold culturii române de atunci, făcând din ea una din pârgăile esențiale ale afirmării naționale.

Profesorii școlii au alcătuit manuale și au tradus lucrări din literatura moralizatoare și didactică a luminilor sau din operele preromanticilor. La inițiativa lui Ion Heliade Rădulescu de a publica o colecție de opere de literatură, știință, filozofie, drept,

⁵ N. Bănescu, V. Mihăilescu, *op. cit.*, p. 337.

⁶ A funcționat la Școala Centrală din Craiova în anii 1831-1832, venind de la Golești, unde a fost dascăl la Școala redeschisă de Dinicu Golescu; cf. Nicolae Andrei și Gheorghe Pârnuță, *Istoria învățământului în Oltenia*, vol. 1, Craiova, „Scrisul românesc”, 1977, p. 185.

⁷ A funcționat la Școala Centrală din Craiova în anul 1832; cf. *Dicționarul personalităților doljene, Restitutio*, Craiova, Edit. Aius, 1999, p. 138.

⁸ N. Bănescu, V. Mihăilescu, *op. cit.*

politică, primul care a răspuns a fost Stanciu Căpățâneanu. El a publicat, cu sprijinul material al lui Dinicu Golescu, cartea *Mărimea romanilor* după Montesquieu, *Mitologia* și un volum din *Biblioteca desfătătoare*, toate în 1830. A tradus *Contractul social* al lui Rousseau – operă care a influențat spiritul revoluționar francez – dar nu reușise să-l tipărească din cauza lipsurilor materiale. I-au rămas în manuscris și manualele școlare. Grigore Pleșoianu a tradus o serie de cărți din literatura franceză și greacă pe care le-a tipărit, astfel: *Aneta și Liuben* după Marmontel, 1829; *Întâmplările lui Telemah, fiul lui Ulisse*, în 1831; *Deosebite istorii morale desfătătoare și pline de învățătură* în 1831; *Istoria Genevei de Brabant*, în 1838 ș.a.

Contribuția proprie a acestor înaintași la dezvoltarea literaturii este demonstrată, mai întâi, prin alegerea, dintr-o multitudine, a operelor pe care le-au tradus, prin prefețele lor și notele marginale în care făceau referiri directe la situațiile similare din Țara Românească. Vederile exprimate în acest mod dovedeau poziția lor ce prefigura ideile generației care a pregătit mișcarea revoluționară de la 1848.

Când textul lui Montesquieu îi oferea prilejul, Stanciu Căpățâneanu își exprima gândul mai slobod, precizând că până atunci – la 1830 – „în țara noastră (n-ar fi fost cu puțință) de a da la lumină această traducere sau de a vorbi pentru dreptate și fericire de obște.”⁹ În prefața cărții *Mărimea romanilor* el demasca cu vigoare regimul de cruntă exploatare la care era supus poporul sesizând, astfel, una din principalele probleme sociale care frâneau progresul în toate domeniile de activitate și propășire a țării. El arăta că „poporul este toată puterea adevărată” și făcea un aspru rechizitoriu regimului feudal, criticând marea proprietate, ce provenea din jaf, dregătoriile, ce îi investeau pe boieri cu puterea de a asupri pe săraci: „căci mulțime de lacomi nemilostivi caută prilejuri ca să poată des-

⁹ I. Bianu și N.Hodoș, *Bibliografia românească veche*, tom III, Buc., 1912, p. 692

puia pe locuitori și pe urmă să le cumpere moșiile cu chiar banii aceia ce i-au scos de pe spinarea lor.”¹⁰

Prefața pe care a realizat-o Grigore Pleșoianu povestirii *Aneta și Liuben* era caracterizată de Heliade Rădulescu drept „un cap d-operă în stilul cel plin de răs și adevăr”, reprezentând „o crudă pagină de satiră socială”.¹¹ Aceste prefețe se constituie în avertismentul dat orânduirii feudale din Țara Românească, în spiritul programului *Societății literare* de la 1827.

Către sfârșitul secolului al XVIII-lea s-au făcut multe încercări de a crea o presă în limba română, dar fără izbândă. Programul menționatei *Societăți literare* preconiza realizarea acestei idei, iar unul din fondatorii ei, Ion Heliade Rădulescu, a reușit să editeze, la București, prima publicație de acest gen în anul 1829. Se intitula „Curierul românesc”. La 3 octombrie 1838 apărea și la Craiova primul periodic, intitulat „Mozaikul”. El se datora preocupărilor profesorului de la Școala Centrală, Constantin Lecca, un desăvârșit cunoscător al artei tiparului. Numele său, cu calitatea de „redactor și editor”, a fost imprimat pe fiecare din cele 52 de numere ce au ieșit de sub teascurile tipografice. Era considerat și primul periodic din istoria Olteniei. Prima sa apariție era anunțată de către fostul profesor al Școlii Centrale, Florian Aaron, în gazeta „România”¹² dar cu titlul „Desfătătorul”. Titlul „MOZAIKUL” i-ar fi putut fi sugerat redactorului de povestea *Materii noi din sticlă țesută* (Mozaikul, nr. 32), pornind de la ideea că această pânză împrăștia în juru-i o lumină de diferite culori. De fapt, primea lumina și o reflecta ca o oglindă.

Cu alte cuvinte, MOZAIKUL ar fi LUMINA SPIRITUALĂ REFLECTATĂ prin tipărirea revistei. Nici unul dintre cercetătorii care au fost preocupați de istoria Olteniei sau a tiparului din Țara

¹⁰ *Ibidem*

¹¹ În „Curierul românesc”, nr. 26 din iulie 1829; cf. N. Andrei, *Ani de lumină*, p. 302.

¹² Toma Rădulescu, *Patimile după Lecca*, în „Mozaicul”, serie nouă, nr. 1, 1998, p. 6; Florea Firan, *Presa literară craioveană*, Craiova, „Scrișul românesc”, 1976, p. 13.

Românească nu și-au explicat nepotrivirea dintre titlul anunțat și cel imprimat pe frontispiciul periodicului. Coincidența datelor de apariție conferă siguranța că este vorba de una și aceeași publicație. Denumirea de „Desfătătorul” i-ar fi putut fi sugerată lui Constantin Lecca de către Stanciu Căpățâneanu, fostul profesor și director al Școlii Centrale. Acesta din urmă a fost preocupat să realizeze mai multe volume de genul celui pe care reușise să-l publice în anul 1830, intitulat *Biblioteca desfătătoare și plină de învățătură*.¹³ Primul volum, apărut cu sprijinul material al lui Dinicu Golescu, era compus din patru povestiri moralizatoare din operele lui Voltaire, Rousseau, Volney și Montesquieu. Pentru alte volume ce ar fi putut apărea în serie, avea pregătite și alte traduceri literare și științifice după un vast proiect despre existența căruia Constantin Lecca luase cunoștință. Unele din ele ar fi putut fi incluse în revista „Mozaikul” dar, neavând menționat numele traducătorului, este dificil și riscant a se face precizări în acest sens. Plecarea lui Stanciu Căpățâneanu din Craiova începând cu anul școlar 1837-38, în condiții încă necunoscute, ar fi putut determina și schimbarea titlului revistei din „Desfătătorul” în „Mozaikul”.

Revista „Mozaikul” a apărut săptămânal, în fiecare zi de luni, timp de un an. Era de format *in octavo*, fiecare număr dintr-o coală de tipar, cu o numerotare continuă a paginilor, totalizând cifra de 832. Două greșeli au dat posibilitatea să se creadă că ar fi conținut 856 pagini, așa cum este menționat pe ultimul număr al anului de apariție. Redacția revistei era stabilită în „casele marelui clucer Iordache Otetelișanu”, după cum rezultă din caseta tipografică. Ultimul număr are inserat un anunț din partea redactorului, care își prezenta intenția de a continua realizarea revistei într-un format bisăptămânal, acțiune care nu s-a mai împlinit. La această schimbare ar fi putut contribui și o situație financiară precară, pe care redactorul o atenționa publicului amator, după șase luni de la apariție, la modul impersonal, în textul „Vorbește Mozaikul”.

Ultimul număr a apărut la 25 septembrie 1839.

¹³ *Literatura română, Dicționar cronologic*, cit., p. 91

Programul revistei reiese clar din cererea adresată de către Constantin Lecca domnitorului Țării Românești, în anul 1837, pentru a se aproba înființarea tipografiei la Craiova: „Înaintarea ce neconținut fac toate lucrările obștești supt înalta oblăduire a Măriei Tale, asigurază și pentru cultura limbii românești o sporire neprecurmată; acum fieșcare se socotește norocit de a contribui pe cât este cu putință la această cultură, ori prin lucrări originale sau felurimi de traduceri și numărul producțiunilor literare crește de zi cu zi.”¹⁴

Nimic nu este străin, din aceste rânduri, față de directivele *Societății literare* de la 1827, care aveau înscrise „încurajarea traducțiunii în limba patriei și tipărirea acestora.”¹⁵

Revista „Mozaikul” cuprinde un număr însemnat de nuvele, povești și povestiri literare, fabule și poezii, lucrări istorice, didactice și religioase, istorioare cu caracter moralizator sau științifice, maxime, cugetări, proverbe, zicale, ghicitori și chiar probleme de rezolvat.

Nuvelele și povestirile de mai mare întindere sunt imprimate în mai multe numere ale revistei, trezind interesul cititorilor.

Unele reprezintă lucrări originale, semnate, parțial, cu numele întreg al autorului sau cu inițiale. Altele sunt traduceri din diferite lucrări ale literaturii universale. Nici pentru acestea nu se precizează în totalitate numele autorilor sau ale traducătorilor.

Documentele menționate mai sus dau posibilitatea susținerii ideii că principalii colaboratori ai revistei au fost cadre didactice din Craiova care formau micul colectiv al Școlii Centrale.

Sunt prezente în revistă două nume, Gr. Canuș, ca autor a trei poezii („Mozaikul”, nr. 6, 16, 18) și ca traducător, Scupescu („Mozaikul”, nr. 6,7). S-a crezut că ambele nume ar fi pseudonimul lui Constantin Lecca. Două documente descoperite la Arhivele Naționale Craiova, îl atestă pe Grigore Canuș ca locuitor în Craiova anului 1838, căsătorit cu Elena Opran. Prin

¹⁴ Gh. Rădulescu, Ion Negreanu, *Constantin Lecca – tipograf*, în *Omăgiu Liceului „Nicolae Bălcescu”*, Craiova, 1977, p. 341.

¹⁵ Ion Heliade Rădulescu, *op. cit.*

extindere, de poate presupune că și Scupescu este o persoană cu identitate proprie.

Apariția revistei „Mozaikul” a fost apreciată în toate cele trei țări românești, grăitoare fiind consemnările înregistrate de celelalte periodice importante din perioada respectivă. „Gazeta de Transilvania” sublinia că „elogierea articolelor cu care acest jurnal își umpluse foile sale, interesul ce însuflă cititorilor printr-însele și desfătarea ce pricinuieste iubitorilor de citanie, ne supune la o datorie neapărată de a-l recomanda de obște.”¹⁶

Revista „Mozaikul” s-a încadrat organic în mișcarea culturală ce a dominat prima jumătate a secolului al XIX-lea în Țara Românească. În acest context îi revine meritul de a fi contribuit la răspândirea culturii și la mobilizarea conștiințelor epocii în vederea marii lupte ce avea să ducă la trezirea spiritului național, la realizarea statului unitar și la dobândirea independenței naționale.

Dar „Mozaikul” se înscrie și ca un document autentic în istoria literaturii române. Această valoare a determinat publicarea integrală a textelor din cuprinsul său. Ele marchează momentul unei mari deschideri spre cunoașterea valorilor universale și orientarea noastră spre Europa.

Revenirea „Mozaikului” în circuitul public aduce un nou argument în favoarea adevărului că „România, țară europeană, în sensul plin, geografic și cultural al cuvântului, n-a «ieșit» și n-a «plecat» niciodată din Europa. După 1989, ea reînnoadă doar un fir și își regăsește, în mod salutar, tradiția istorică.”¹⁷

Nicolae Marinescu, Aurelia Florescu, *Mozaikul (1838-1839). Un proiect european*, Craiova, Aius, 2005

¹⁶ N. Andrei, *Ani de lumină*, cit., p. 313.

¹⁷ Adrian Marino, *Revenirea în Europa*, Craiova, Aius, 1996, p. V.

Din nou la drum...

Apariția, cu 160 de ani în urmă, a *Mozaicului*, la Craiova, reprezintă un gest semnificativ de sincronizare a provinciei istorice Oltenia cu mișcarea de idei paneuropeană ce anima, în ciuda numeroaselor divergențe, tânăra intelectualitate românească, însuflețită de conștientizarea spiritului național, în determinarea fundamentală a matricei culturale greco-latine și creștine, sintetizată, cum spune astăzi Adrian Marino, în concepțutul *Europa*, care transcende semnificația comună a unei limitări geografice.

Atinși de „spiritul veacului”, fruntașii acestei generații simt vocația mesianică. Militantismul fervent și adesea împins până la sacrificiul de sine este orientat spre schimbarea radicală a mentalității unui popor stigmatizat de pasivitate și conservatorism, impuse prin trei secole de dominație otomană și întreținute de mai recentul „protectorat” rusesc.

Constantin Lecca găsea, la descinderea sa, în 1833, la Craiova, o grupare intelectuală reunind personalități autentice, pe nedrept uitate sau neglijate: Stanciu Căpățâneanu, Grigore Pleșoianu, ori Ioan Maiorescu, adevărat *spiritus rector* al Valahiei Mici, anticipând, în studiile sale istorice, care identifică în Mihai Viteazul simbolul unității naționale a românilor, pe Nicolae Bălcescu, iar în acțiunea pedagogică instrumentul prin care poate fi redeșteptată conștiința de sine a neamului.

Existența unor intelectuali de asemenea deschidere, ca și a altora nenumiți aici, a făcut posibilă și necesară apariția *Mozaicului*, angajat în dialogul, uneori polemic, cu marile publicații ale timpului: „Curierul românesc”, „Albina românească”, „Gazeta de Transilvania” ș.a., conduse de mari personalități ca I. H. Rădulescu, Gh. Asachi sau Gh. Bariț.

Reluarea, într-o serie nouă, a *Mozaicului* nu reprezintă numai gestul de recunoaștere a unui merit istoric, ci, mai ales, convingerea că prezentul are puternice similitudini cu perioada prepașoptistă, reprezentată și de această publicație, iar conceptul de „neopașoptism”, lansat și susținut de Adrian Marino, se constituie într-o chemare energetică adresată adevăratei intelectualități române de astăzi la angajare responsabilă în efortul de reconstruire a României moderne.

Cuvintele lui Grigore Pleșoianu, din 1829: „Dea Dumnezeu d-acuma încolo să urmăim europenilor mai d-aproape ca să ne putem numi europeni și cu faptele nu numai cu numele”, ca și acelea pe care Ioan Maiorescu i le scria lui Gh. Bariț – anticipând de la Craiova „teoria formelor fără fond”, combătând energic „măimutăreala” lucrurilor străine, pricinuită de un „materialism gros”, o „judecată stricată”, un „lux grozav dărăpănător” și o „ușurătate, o nestatornicie, o procopsință superficială”, ni se par repere ferme și actuale pentru conștiința intelectualilor autentici, capabili să își angajeze cunoștințele și energia la dimensiunea destinului național.

La dispoziția acestora sunt puse paginile noii serii a *Mozaicului*, pentru ca „o mască frumoasă fără crieri” să lase locul „a cunoaște ce-i trebuie Românului și ceea ce-i strică”.

Cititorii și colaboratorii vor da *Mozaicului* puterea de a căuta, în numele adevărului, „drumul cel bun” și de a-1 urma, neabătut, oricât de greu va fi.

Mozaicul, nr. 1 (anul I), 1998, p. 1

Rostul interogațiilor

Este uimitor cum emotivitatea multor oameni, de cea mai diferită calitate, se inflamează până la obturarea oricărei raționalități când subiect al discuției pe tema compromisului devin personalități intrate în conștiința publică.

Reacția își găsește numitorul comun în intransigență. Protagonistii se așează pe poziții ireconciliabile, formând două coruri din al căror vaiet abia se distinge un rudiment de idee: „condamnat” sau „achitat”.

Fenomenul se impune atenției prin ciclicitatea cu care capătă dimensiunea unor stihii naționale. Nevoia de ordine și stabilitate, resimțită acut, justifică efortul de obiectivare, pentru a discerne cauze și efecte.

Se remarcă de la început faptul că fenomenul, altfel curent, capătă dimensiuni dramatice în epocile de criză socială: revoluții, războaie etc. Cu alte cuvinte, atunci când ordinea valorilor consacrate de societate este profund zdruncinată, contestarea valorilor „trecutului” devine „argument” pentru reaşezarea societății pe temelia unor „noi” valori.

Dar, oricât de neplăcut ar fi pentru confortul nostru intelectual, suntem obligați să observăm că destinul societății omenești este acela de a se întemeia pe o ordine relativă, născută din victorii punctuale și temporare ale unor valori asupra altora, cu perioade în care „vechiul” și „noul” coabitează, într-un echilibru numit, de ambele părți, cu îndreptățire, confuzie de valori.

Când seismele angajează valorile unei societăți în profunzime, confruntarea lor depășește limita subsistemelor cărora le aparțin (economie, cultură, morală etc.) generând competiții absurde. În anii '50-'60 ai secolului trecut, Nicolae Iorga sau Lucian Blaga au fost „interziși” din istoria culturii române ca